कुमारभास्करवर्मसंस्कृतपुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः

Kumar Bhaskar Varma Sanskrit And Ancient Studies University

(A Public State University under Assam Act no. IX of 2011)

(Accredited B+ by NAAC)

Namati, Nalbari-781337
Website:www.kbvsasun.ac.in :: Email Id:kbvsasun@rediffmail.com

चतुर्वर्षीयशास्त्रीप्रतिष्ठा(ज्योतिषम्)

Four Year B.A. (Hon.) in Jyotish

ज्योतिषविभागः

Department of Jyotish

चतुर्वर्षीयशास्त्रीप्रतिष्ठा(ज्योतिष्)
Four Year B.A. (Hon.) in Sanskrit Jyotish

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यानि –

- छात्राणां ज्योतिषशास्त्रग्रन्थमाधारीकृत्य ज्योतिषस्य बोधः।
- वस्तूनां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।
- सर्वपुरुषार्थसाधकस्य ज्योतिषतत्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।
- ज्योतिषशास्त्रस्येतिहासपुरस्सरं ज्योतिषपरम्परायाः सम्यग्ज्ञानम्।
- संस्कृतादतिरिक्तम् आधुनिकविषयाणामप्यवबोधनम्।
- ज्योतिषशास्त्रीया युक्तिनिरूपणपद्धतेः गणितीयपदार्थव्यवस्थापनरीतेश्च परिज्ञानं भवति।
- ज्योतिषशास्त्रस्य शैल्याः समवबोधो भवति।
- प्रतियोगिपरीक्षासु छात्राः ज्योतिषसम्बद्धान् प्रश्नान् समाधातुं सक्षमा भविष्यन्ति।

पाठ्यक्रमस्य परिणामाः–

- सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकज्योतिषस्वरूपपरिज्ञानम्।
- लोकप्रवृत्तिसाफल्यग्रहयोगपरीक्षणस्य परिज्ञानम्।
- भारतीयज्योतिषशास्त्रेषु चर्चितानां विषयाणां बोधो भविष्यति।
- अन्य ग्रन्थानां ज्योतिषशास्त्रदृष्ट्या ज्ञाने सक्षमाः भविष्यन्ति।
- ज्योतिषशास्त्रेण सहैव व्याकरण-साहित्य-बेदादिशास्त्राण्यपि सिद्धानि भविष्यन्ति।
- पाठ्यक्रमोऽयम् उद्योगप्राप्तिकारको भविष्यति।

चतुर्वर्षीयसंस्कृतज्योतिषशास्त्री(प्रतिष्ठा)पाठ्यक्रमस्य प्रारूपम्

(Structure of FYUG Programme in Jyotish)

COURSE NO.		SEMESTER –I NAME OF PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGJYDS101	CORE (DSC-1)	मुहूर्त्तचिन्तामणिः (1-2 अध्यायौ)	5	1	4	40	60
UGJYDE102	MINOR (DSE-1)	वेदः / साहित्यम् /सर्वदर्शन / व्याकरण/ ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा सामुद्रिकरहस्यम् (ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते)	5	1	4	40	60
IDUGJYDS103/ IDCPSC103/ IDCPHL103/ IDCEDN103/ IDCASM103/ IDCHIS103	IDC-1	राजनीतिविज्ञानम् / दर्शनशास्त्रम् / शिक्षाशास्त्रम् / असमीया / इतिहासः	4	1	3	40	60
AECENG104	AEC-1 (Lan-1)	आङ्गलम्	4	1	3	40	60
VACEVS105	VAC-1	पर्यावरणाध्ययनम्	4	1	3	40	60
SECIT106/ SECMC106/ SECCS106	SEC-1	Information Technology / Mushroom Cultivation / संस्कृतसम्भाषणम्	4	1	3	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
		SEMESTER –II					
UGJYDS201	CORE (DSC-2)	जातकपारिजातः (1-2 अध्यायौ)	5	1	4	40	60
UGJYDE202	MINOR (DSE-2)	वेदः / साहित्यम् /सर्वदर्शनम् / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा वास्तुशास्त्रावतरणी (ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते)	5	1	4	40	60
IDUGJYDS203 IDCPSC203/ IDCPHL203/ IDCEDN203/ IDCASM203/ IDCHIS203	IDC-2	राजनीतिविज्ञानम् / दर्शनशास्त्रम् / शिक्षाशास्त्रम् / असमीया / इतिहासः	4	1	3	40	60
AECASM204 AECSKT204	AEC-2 (Lan-2)	असमीया/ संस्कृतम्	4	1	3	40	60
VACYOG205	VAC-2	Introduction to Yoga	4	1	3	40	60
VACCWT206 VACSF206	SEC-2	Creative Writing and Translation / Preparation Short flim	4	1	3	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
Exit option with 40 Credits : ज्योतिषशास्त्रे प्रमाणपत्रम् (Certificate in JYOTISH)							
		SEMESTER-III					
UGJYDS301	CORE (DSC-3)	वास्तुशास्त्रावतरणी	5	1	4	40	60
UGJYDS302	CORE (DSC-4)	गोलपरिभाषा	5	1	4	40	60
UGJYDE303	MINOR (DSE-3)	वेदः / साहित्यम् /सर्वदर्शनम्/ ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा /व्याकरणम् (ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते) जातकपारिजातः (1-2 अध्यायौ)	5	1	4	40	60
IDUGJYDS30	IDC-3		4	1	3	40	60

4 IDCPSC304/ IDCPHL304/ IDCEDN304/ IDCASM304/ IDCHIS304		राजनीतिविज्ञानम् / दर्शनशास्त्रम् / शिक्षाशास्त्रम् / असमीया / इतिहासः					
AECLS305	AEC-3	Life Skill	3	1	2	40	60
SECCS306	SEC-3	Cyber Security	4	1	3	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
		SEMESTER –IV					
UGJYDS401	CORE (DSC-5)	जातकपारिजातः (3-6 अध्यायाः)	5	1	4	40	60
UGJYDS402	CORE (DSC-6)	लीलावती	5	1	4	40	60
UGJYDS403	CORE (DSC-7)	सूर्यसिद्धान्तः (मध्यमाधिकारः-स्पष्टाधिकारस्य 01-27 श्लोकपर्यन्तम्)	5	1	4	40	60
UGJYDS404	CORE (DSC-8)	भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्	5	1	4	40	60
UGJYDE405	MINOR (DSE-4)	वेदः / साहित्यम् / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / जातकालंकारः (ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते)	5	1	4	40	60
AECAC405/ AECSE405	AEC-4	Studies of Assamese Culture/ Spoken English	5	1	4	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
		Exit option with 80 Credits : ज्योतिषशास्त्रे पदविका (Diploma in Jyotish)					
		SEMESTER-V					
UGJYDS501	CORE (DSC-9)	जातकपारिजातः (7-10 अध्यायाः)	5	1	4	40	60
UGJYDS502	CORE (DSC-10)	सूर्यसिद्धान्तः स्पष्टाधिकारस्य 28तम श्लोकात् त्रिप्रश्नाधिकारान्तम्)	5	1	4	40	60
UGJYDS503	CORE (DSC-11)	मुहूर्तचिन्तामणिः (संस्कार-विवाहप्रकरणे)	5	1	4	40	60
UGJYDE504	MINOR (DSE-5)	वेदः / साहित्यम्/ ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / ज्योतिष-सिद्धान्त-मञ्जूषा (ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते)	5	1	4	40	60
UGNYVA505	Internship	सम्मेलनम् (शास्त्रार्थसभा)	5	1	4	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
		SEMESTER-VI					
UGJYDS601	CORE (DSC-12)	सूर्यसिद्धान्तः (ग्रहणाधिकारात् छेदकाधिकारान्तम्)	5	1	4	40	60
UGJYDS602	CORE (DSC-13)	जातकपारिजातः (11-16 अध्यायाः)	5	1	4	40	60
UGJYDS603	CORE (DSC-14)	पञ्चस्वरा	5	1	4	40	60
UGJYDS604	CORE (DSC-15)	जैमिनीसूत्रम्	5	1	4	40	60

UGJYDS605	MINOR (DSE-6)	वेदः / साहित्यम् /सर्वदर्शनम्/ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / लग्नवाराही (ज्योतिषेतरछात्राणां कृते)	5	1	4	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
Exit option with 120 Credits :न्यायशास्त्रे शास्त्री (B.A. in NYAYA)							
SEMESTER-VII							
UGJYDS701	CORE (DSC-16)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -1 (बृहज्जातकम् 1-9 अध्यायाः)	5	1	4	40	60
UGJYDS702	CORE (DSC-17)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -2 (जातकतत्त्वम्)	5	1	4	40	60
UGJYDS703	CORE (DSC-18)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -3 (सूर्यसिद्धान्तः-(ग्रहयुत्यधिकारात् मानाध्यायपर्यन्तम्)	5	1	4	40	60
UGJYDS704	CORE (DSC-19)	संस्कृतशोधप्रविधिः	5	1	4	40	60
UGJYDE705	MINOR (DSE – 7)	भावप्रकाशः (ज्योतिषेतछात्राणां कृते)	5	1	4	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
SEMESTER-VIII							
UGJYDS801	CORE (DSC-19)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -4 (बृहज्जातकम् 10-28 अध्यायाः)	5	1	4	40	60
UGJYDS802	CORE (DSC-20)	हस्तसंजीवनम्	5	1	4	40	60
UGNYDIS803		लघुशोधप्रबन्धः	5	1	12	60	240
		TOTAL CREDITS			20		
Exit option with 120 Credits : ज्योतिषशास्त्रे शास्त्री(प्रतिष्ठा) (B.A.(Hon) in Jyotish) / ज्योतिषशास्त्रे शोधोपाधिः/ Research Programme in Jyotish							

मूल्याङ्कनयोजना –

- प्रत्येकं सत्रे आन्तरिकी-बाह्ये परीक्षे भवतः।
  - आन्तरिकीपरीक्षा – 20%

    प्रतिपत्रं मूल्याङ्कस्य प्रारूपम् -

क्र.सं.	मूल्याङ्कनम्	पूर्णाङ्काः
1.	लिखितपरीक्षा	30
2.	संगोष्ठी/ गृहकार्यम्/ उपस्थिति/ शैक्षिकभ्रमणम्	10
		40
	प्राप्ताङ्कग्रहणम् -	= प्राप्ताङ्काः(1+2)/2

- बाह्य(सत्रान्त)परीक्षा – 80%
  - प्रश्नपत्रनिर्माणयोजना –

    1.प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतंवर्तते।

    2.प्रश्नपत्रे पूर्णाङ्का अशीतिः(80) सन्ति।

    3.प्रश्नपत्रे खण्डत्रयमस्ति।

    4.प्रथमखण्डे अतिलघूत्तरात्मकाः दश(10) प्रश्ना भवन्ति। सर्वे अनिवार्याः, प्रत्येकं प्रश्नाः एकाङ्कात्मकाश्च।

    5.द्वितीयखण्डे लघूत्तरात्मकाः सप्त(07)प्रश्नाः भवन्ति। सप्तसु पञ्चानामुत्तराण्यपेक्षितानि भविष्यन्ति। प्रत्येकं प्रश्नाः षडाङ्कात्मकाः(6) भवन्ति।

    6.तृतीयखण्डे दीर्घोत्तरात्मकाः षट् (06) प्रश्नाः भवन्ति। षट्त्सु चतुर्णामुत्तराण्यपेक्षितानि भवन्ति। प्रत्येकं प्रश्नो दशाङ्कात्मको(10) वर्तन्ते।

भागः	प्रश्नानां क्रमः	प्रश्नानां संख्या	उत्तरापेक्षितानां प्रश्नसंख्या	पूर्णाङ्काः
प्रथमखण्डः (अतिलघूत्तरीयाः प्रश्ना)	1 – 10	10	10	1x10=10
द्वितीयखण्डः (लघूत्तरीयाः प्रश्ना)	11 – 17	7	5	6x5 =30
तृतीयखण्डः (दीर्घोत्तरीयाः प्रश्ना)	18 – 23	6	4	10x4=40
योगः		23	19	80

ध्यातव्यम् – पाठ्यक्रमस्य प्रत्येकं निर्धारितांशानां समावेशो निर्मिते प्रश्नपत्रेऽवश्यमेव भूयादिति।

प्रथमषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

UGJYODS101

मुहूर्त्तचिन्तामणिः

क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

अधिगमोद्देश्यानि

- **छात्राणां ज्योतिषशास्त्रग्रन्थमाधारीकृत्य तिथिनक्षत्रयोःप्रारम्भिकबोधः।**
- **ज्योतिषशास्त्राणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।**
- **लोकोपकारकस्य ज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**
- **मूहूर्त्तस्य सम्यगवबोधनेन सहैव नक्षत्रस्य च समवबोधः।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकमुहूर्त्तस्वरूपपरिज्ञानम्।**
- **लोकप्रवृत्तिसाफल्यमुहूर्त्तपरीक्षणस्य परिज्ञानम्।**

पाठ्यग्रन्थाः

1. **मुहूर्त्तचिन्तामणिः , डॉ.सुभाषपाण्डेयः**

यूनिट – 1, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

1.1. ज्योतिषशास्त्रस्य परिचयः
1.2. आचार्यपरम्परा
1.3. पञ्चाङ्गपरिचयः

यूनिट – 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.1तिथीशनामानि
2.1 तिथिकृत्यानि
2.3 तिथीनां सफलसंज्ञा
2.4 रव्यादौ निषिद्धतिथयः
2.5 रव्यादौ निषिद्धनक्षत्राणि
2.6 आनन्दाद्यष्टाविंशतियोगाः
2.7 सर्वकार्येषुवर्ज्ययोगाः
2.8 वारनक्षत्रयोगेन सिद्धियोगाः
2.9 उत्पातमृत्युकाणसिद्धयोगाः
2.10 सर्वशुभकृत्ये वर्ज्याः योगाः

यूनिट – 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1 भद्रामानम्
3.2 भद्रामुखपुच्छविभागः
3.3 भद्रामुखादिकालः
3.4 भद्रानिवासस्तत्फलञ्च
3.5 कालशुद्धिः

3.6 नक्षत्राणां स्वामिनः
3.7 नक्षत्राणां ध्रुवादिसंज्ञा तत्कृत्यानि च
3.8 अध ऊर्ध्वतिर्यङ्मुखभानि

यूनिट – 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

4.1. वस्त्रधारणे मुहूर्त्तः
4.2. औषधिसेवन मुहूर्त्तः
4.3.क्रय-विक्रयमुहूर्त्तः
4.4 अन्धादि नक्षत्राणि तत्फलानि च
4.5 ऋणग्रहणमुहूर्त्तः
4.6 अग्निवासविचारः होमहुतेः शुद्धिञ्च
4.7 मैत्रीसन्धानमुहूर्त्तः
4.8 समस्तशुभकार्येषु लग्नशुद्धिः
4.9 ज्वरत्पत्तौ दिनसंख्या सफला
4.10 पञ्चकविचारः
4.11 गण्डमूलमुहूर्त्तः
4.12 नक्षत्राणां तारा संख्या
4.13 जलाशयारामप्रतिष्ठा

सहायकग्रन्थः .

1. **मुहूर्त्तचिन्तामणिः – डॉ. सुभाषपाण्डेयः, चौखम्बा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।**
2. **मुहूर्त्तपारिजातः- पं.सोहनलालव्यासः, चौखम्बा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।**
3. **अबकहड़ाचक्रम्, डॉ. सुभाषपाण्डेयः, चौखम्बा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।**

द्वितीयपत्रम्

UGJYODE102

सामुद्रिकरहस्यम्

क्रेडिट – 4, अङ्काः – 80

(पत्रमिदं ज्योतिषविभागीयेतरच्छात्राणां कृते संकल्पितम्। ज्योतषविभागीयानाङ्कृते वेद-व्याकरण-साहित्य-सर्वदर्शन-न्याय-धर्मशास्त्र-वेदान्त-मीमांसेत्यादिषु एकं भविष्यति। तस्य पाठ्यक्रमः तत्तद्विभागीयानां भविष्यति)

अधिगमोद्देश्यानि

- **छात्राणां सामुद्रिकशास्त्रमाधारीकृत्य सामुद्रिकलक्षणस्य प्रारम्भिकबोधः।**
- **शारीरिकअवयवानां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।**
- **लोकविज्ञानस्य सामुद्रिकशास्त्रस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**
- **सामुद्रिकशास्त्रस्य सम्यगवबोधनेन सहैव सामुद्रिकाचार्यपरम्पराया ऐतिह्यस्य च समवबोधः।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकरेखापरिज्ञानम्।**
- **लोकप्रवृत्तिसाफल्यरेखापरीक्षणस्य परिज्ञानम्।**

पाठ्यग्रन्थाः

1. **सामुद्रिकरहस्यम् कालिका प्रसाद**
2. **हस्तसंजीवनम् मेघविजयगणि**

यूनिट – 1, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

1.1. भारतीयसामुद्रिकशास्त्रस्य परिचयः
1.2. आचार्यपरम्परा
1.3. मंगलाचरणम्
1.4. केशवर्णनम्
1.5. ललाटवर्णनम्
1.6. भ्रूवर्णनम्
1.7. नेत्रवर्णनम्
1.8. नासिकावर्णनम्
1.9. आननवर्णनम्
1.10. दन्तोष्ठवर्णनम्
1.11. कररेखावर्णनम्

यूनिट – 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.1. आयुरेखावर्णनम्
2.2. ग्रहस्थानं राशिस्थानञ्च
2.3. भाग्यरेखापरिमाणम्
2.4. रेखादर्शनविचारः
2.5. पुण्यरेखा विचारः

यूनिट – 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1. मातृरेखाविचारः
3.2. आरोग्यरेखाविचारः
3.3. भाग्यरेखाफलम्
3.4. पितृरेखाफलम्

यूनिट – 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

4.1. मतान्तरेणायुषा ज्ञानम्

4.2. मणिबन्धफलम्

4.3. शंखरेखाफलम्

4.4 पर्वरेखा फलम्

4.5 भातृभगिनीबोधकरेखाफलम्

4.6 संतानरेखाफलम्

4.7 परिणयरेखाफलम्

सहायकग्रन्थाः .

1. **सामुद्रिक-रहस्यम्- कालिकाप्रसादशर्मणा, ज्योतिष प्रकाशन, चौक वाराणसी**
2. **हस्त संजीवन- सुरकान्त झा. चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय**

तृतीयपत्रम्

IDCPSC103राजनीतिविज्ञानम्/**IDCPHL103दर्शनशास्त्रम् /IDCEDN103शिक्षाशास्त्रम्/ IDCASM103असमीया /IDCHIS103इतिहासः, एतेषु कश्चिदेकश्चेतव्यः।**

क्रेडिट – 3, अङ्काः – 80

चतुर्थपत्रम्

AECENG104

आङ्ग्लम्, क्रेडिट – 3

अङ्काः – 80

पञ्चमपत्रम्

VACEVS105

पर्यावरणाध्ययनम्

क्रेडिट – 3, अङ्काः – 80

षष्ठपत्रम्

SECIT106 Information Technology /**SECMC106**Mushroom Cultivation /

SECCS106 संस्कृतसम्भाषणम्, एतेषु कश्चिदेकश्चयनीयः।

क्रेडिट – 3, अङ्काः – 80

द्वितीयषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

UGJYDS201

जातकपारिजातः(1-2 अध्यायौ)

क्रेडिट – 4, अङ्काः – 80

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापिजातकपारिजातकोक्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **अनधीतज्योतिषशास्त्रभ्यः ज्योतिषस्य शैल्याः परिचयो भवति।**
- **ज्योतिषशास्त्रीया राशिनिरूपणपद्धतेः ग्रहशीलव्यवस्थापनरीतेश्च परिज्ञानं भवति।**

परिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

पाठ्यग्रन्थौ –

1. जातकपारिजातः कपिलेश्वर शास्त्री,

यूनिट – 1, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

1.1. मङ्गलाचरणम्
1.2. राशीनां संज्ञाः
1.3. कालपुरुषाङ्गे राशिन्यासः
1.4. राशीनां स्वरूपवर्णनम्
1.5. राशीनां स्थानानि
1.6. राशीनां स्वरूपादि वर्णनम्
1.7. राशीनां ह्रस्वादि संज्ञा
1.8. राशीनां पुराषादि संज्ञा
1.9. राशीनां सलिलादि संज्ञा
1.10. राशीनां चतुष्पदादि संज्ञा
1.11. राशीनां धातुमूलजीवादि संज्ञा
1.12. राशीनां विप्रादि संज्ञा
1.13. राशीनां अन्धत्वादिनिरूपणम्
1.14. राशीनां बलाबलत्वम्
1.15. राशीनां स्वामिनिरूपणम्

यूनिट – 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.1. राशीनां त्रिकोणादिनिरूपणम्

2.2. राशीनामुच्चनीचनिरूपणम्
2.3. राशीनां पारिजातादिसंज्ञा
2.4. भावानां नामानि
2.5. केन्द्रादि संज्ञा
2.6. शुभाशुभभागाः
2.7. राशीनां वासदेशाः
2.8. राशीनां प्लवत्वनिरूपणम्

यूनिट – 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1 ग्रहाणां कालात्मत्वादिनिरूपणम्
3.2 ग्रहाणां राजत्वादिनिरूपणम्
3.3 ग्रहाणां स्वरूपम्
3.4 ग्रहाणां शुभाशुभत्वादि निरूपणम्
3.5 ग्रहाणामुदयप्रकारः
3.6 ग्रहाणां सञ्चारदेशाः
3.7 ग्रहाणां बाल्यादिवयोनिरुपणम्
3.8 ग्रहाणां शाखाधिपत्यं धात्वादिसंज्ञा च
3.9 ग्रहाणां अवस्थाः
3.10 ग्रहाणां वर्णविशेषाः द्रव्याणि अधिदेवता च
3.11 ग्रहाणां रत्नानि- वस्त्रादि- प्रदेशविभागाः
3.12 ग्रहाणां जातयो गुणाश्च नरादिसंज्ञामहाभूताधिपत्यं च
3.13 ग्रहाणां कक्षाक्रमः-न्यूनाधिकगतिकारणञ्च

यूनिट – 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

4.1. ग्रहाणां दृष्टयः
4.2. ग्रहाणां षड्बलानि
4.3. ग्रहाणां शत्रु-मित्र-समविचारः
4.4 भावबाधकग्रहाः
4.5 ग्रहेभ्यो विचारणीयाः विषयाः
4.6 ग्रहाणां भावकारकत्वम्
4.7 ग्रहाणां अधोमुखत्वादि-स्थिति-निरूपणम्
4.8 ग्रहाणां दोषापहरणम्-पीडाकरणप्रकाराश्च
4.9 राशौफलपरिपाकः
4.10 धातुजरोगे तत्पतिपूजनम्
4.11 बालाद्यवस्थानिरूपणम्
4.12 जाग्रदाद्यवस्थाः-फलदानकालकथनम्

<u>सहायकग्रन्थाः</u> .

1. जातकपारिजातः कपिलेश्वरशास्त्री चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी ।
2. बृहज्जातकम्, केदारदत्तजोशी, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी ।

द्वितीयपत्रम्

UGJYDE202

वास्तुशास्त्रावतरणी

क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

(पत्रमिदं ज्योतिषविभागीयेतरच्छात्राणां कृते संकल्पितम्। ज्योतिषविभागीयानाङ्कृते वेद-व्याकरण-साहित्य-सर्वदर्शन-ज्योतिष-धर्मशास्त्र-वेदान्त-मीमांसेत्यादिषु एकं भविष्यति। तस्य पाठ्यक्रमः तत्तद्विभागीयानां भविष्यति)

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि वास्तुशास्त्रोक्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **अनधीतवास्तुशास्त्रभ्यः शिल्पशास्त्रस्य शैल्याः परिचयो भवति।**
- **वैदैः सह वास्तुशास्त्रस्य सम्बन्धप्रतिपादनम्।**
- **वास्तुशास्त्रस्य सामान्यपरिचयकरणम्।**

परिणामाः -

- **वास्तुतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **वेदैः सह वास्तुशास्त्रस्य सम्बन्धः कीदृशः अस्तीति अवगच्छन्ति**
- **वास्तुशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

पाठ्यग्रन्थौ –

1. वास्तुशास्त्रावतरणी, डॉ.कृष्णकुमारभार्गवः, गिरीशभट्टः बि, केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः नवदेहली।

2. बृहद्वास्तुमाला, बिन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।

यूनिट – 1, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

1.1 वास्तुशास्त्रस्य परिचयः

1.2 वास्तुपुरुषस्य उत्पत्तिः

1.3 वास्तुशास्त्रस्य परम्परा

1.4 वास्तुशास्त्रस्य महत्त्वम्

1.5 पञ्चमहाभूतैस्सह वास्तुशास्त्र्य सम्बन्धः

यूनिट – 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.1 वास्तुशास्त्रोक्तेषु भूचयनसिद्धान्तेषु ग्रामवासनिर्णयः

2.2 प्लवत्वादिवशात् भूमेः शुभाशुभत्त्वम्

2.3 भूखण्डस्य आकारवशात् विस्तारवशाच्च शुभाशुभत्वम्

2.4 ब्राह्मणादिवर्णीयानां गृहनिर्माणार्थं शुभाशुभभूखण्डानि

यूनिट – 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1. भूपरीक्षणम्

3.2. शल्यज्ञानं शल्योद्धारश्च

3.3. पिण्ड-आयादिसाधनम्

3.4 पदविन्यासः

यूनिट – 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

4.1. आवासीयवास्तुनि प्रकोष्ठविभागः

4.2. आवाशीयवास्तुनि द्वारस्थाननिर्णयः

4.3. आवाशीयवास्तुनि जलस्थाननिर्णयः पर्यावरणव्यवस्था

4.4 आवाशीयवास्तुनि पर्यावरणव्यवस्था

सहायकग्रन्थाः .

1. वास्तुशास्त्रावतरणी, डॉ.कृष्णकुमारभार्गवः, गिरीशभट्टः बि, केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः नवदेहली।

2. बृहद्वास्तुमाला, बिन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।

तृतीयषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

वास्तुशास्त्रावतरणी

UGJYDS301

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि वास्तुशास्त्रोक्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **अनधीतवास्तुशास्त्रभ्यः शिल्पशास्त्रस्य शैल्याः परिचयो भवति।**
- **वैदैः सह वास्तुशास्त्रस्य सम्बन्धप्रतिपादनम्।**
- **वास्तुशास्त्रस्य सामान्यपरिचयकरणम्।**

परिणामाः -

- **वास्तुतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **वेदैः सह वास्तुशास्त्रस्य सम्बन्धः कीदृशः अस्तीति अवगच्छन्ति**
- **वास्तुशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

पाठ्यग्रन्थौ –

1. वास्तुशास्त्रावतरणी, डॉ.कृष्णकुमारभार्गवः, गिरीशभट्टः बि, केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः नवदेहली।

2. बृहद्वास्तुमाला, बिन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।

यूनिट – 1, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

1.6 वास्तुशास्त्रस्य परिचयः

1.7 वास्तुपुरुषस्य उत्पत्तिः

1.8 वास्तुशास्त्रस्य परम्परा

1.9 वास्तुशास्त्रस्य महत्त्वम्

1.10पञ्चमहाभूतैस्सह वास्तुशास्त्र्य सम्बन्धः

यूनिट – 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.1 वास्तुशास्त्रोक्तेषु भूचयनसिद्धान्तेषु ग्रामवासनिर्णयः
2.2 प्लवत्वादिवशात् भूमेः शुभाशुभत्त्वम्
2.3 भूखण्डस्य आकारवशात् विस्तारवशाच्च शुभाशुभत्वम्
2.4 ब्राह्मणादिवर्णीयानां गृहनिर्माणार्थं शुभाशुभभूखण्डानि

यूनिट – 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1. भूपरीक्षणम्
3.2. शल्यज्ञानं शल्योद्धारश्च
3.3. पिण्ड-आयादिसाधनम्
3.4 पदविन्यासः

यूनिट – 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

4.1. आवासीयवास्तुनि प्रकोष्ठविभागः
4.2. आवाशीयवास्तुनि द्वारस्थाननिर्णयः
4.3. आवाशीयवास्तुनि जलस्थाननिर्णयः पर्यावरणव्यवस्था
4.4 आवाशीयवास्तुनि पर्यावरणव्यवस्था

सहायकग्रन्थाः .

1. वास्तुशास्त्रावतरणी, डॉ.कृष्णकुमारभार्गवः, गिरीशभट्टः बि, केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः नवदेहली।
2. बृहद्वास्तुमाला, बिन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।

द्वितीयपत्रम्
UGJYDS 302
गोलपरिभाषा
क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **छात्राणां गोलस्य प्रारम्भिकबोधः।**
- **गोलीयस्थितीनां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।**
- **खगोलतत्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकगोलस्वरूपपरिज्ञानम्।**
- **लोकप्रवृत्तिसाफल्यग्रहगतिपरीक्षणस्य परिज्ञानम्।**

आधारग्रन्थः -

1. गोलपरिभाषा, कमलाकान्तपाण्डेयः - 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः

यूनिट - 1 - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

1.1 1-25 श्लोकाः

यूनिट - 2 - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

1.1 26-50 श्लोकाः

यूनिट - 3 - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

3.1. 51-75 श्लोकाः

यूनिट - 4 - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

4.1. 76-100 श्लोकाः

सहायकग्रन्था: -

1. गोलपरिभाषा, डा. कमलाकान्तपाण्डेयः, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

तृतीयपत्रम्

UGJYDE 303

जातकपारिजातः

(1-2 अध्यायौ)

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

(ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते)

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापिजातकपारिजातकोक्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **अनधीतज्योतिषशास्त्रभ्यः ज्योतिषस्य शैल्याः परिचयो भवति।**
- **ज्योतिषशास्त्रीया राशिनिरूपणपद्धतेः ग्रहशीलव्यवस्थापनरीतेश्च परिज्ञानं भवति।**

परिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

पाठ्यग्रन्थौ –

1. **जातकपारिजातः कपिलेश्वर शास्त्री,**
2. **बृहज्जातकम्. केदारदत्त जोशी**

यूनिट – 1, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

1.16. मङ्गलाचरणम्

1.17. राशीनां संज्ञाः

1.18. कालपुरुषाङ्गे राशिन्यासः

1.19. राशीनां स्वरूपवर्णनम्

1.20. राशीनां स्थानानि

1.21. राशीनां स्वरूपादि वर्णनम्
1.22. राशीनां ह्रस्वादि संज्ञा
1.23. राशीनां पुराषादि संज्ञा
1.24. राशीनां सलिलादि संज्ञा
1.25. राशीनां चतुष्पदादि संज्ञा
1.26. राशीनां धातुमूलजीवादि संज्ञा
1.27. राशीनां विप्रादि संज्ञा
1.28. राशीनां अन्धत्वादिनिरूपणम्
1.29. राशीनां बलाबलत्वम्
1.30. राशीनां स्वामिनिरूपणम्

यूनिट – 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.9. राशीनां त्रिकोणादिनिरूपणम्
2.10. राशीनामुच्चनीचनिरूपणम्
2.11. राशीनां पारिजातादिसंज्ञा
2.12. भावानां नामानि
2.13. केन्द्रादि संज्ञा
2.14. शुभाशुभभागाः
2.15. राशीनां वासदेशाः
2.16. राशीनां प्लवत्वनिरूपणम्

यूनिट – 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1 ग्रहाणां कालात्मत्वादिनिरूपणम्
3.2 ग्रहाणां राजत्वादिनिरूपणम्
3.3 ग्रहाणां स्वरूपम्
3.4 ग्रहाणां शुभाशुभत्वादि निरूपणम्
3.5 ग्रहाणामुदयप्रकारः
3.6 ग्रहाणां सञ्चारदेशाः
3.7 ग्रहाणां बाल्यादिवयोनिरुपणम्
3.8 ग्रहाणां शाखाधिपत्यं धात्वादिसंज्ञा च
3.9 ग्रहाणां अवस्थाः
3.10 ग्रहाणां वर्णविशेषाः द्रव्याणि अधिदेवता च
3.11 ग्रहाणां रत्नानि- वस्त्रादि- प्रदेशविभागाः
3.12 ग्रहाणां जातयो गुणाश्च नरादिसंज्ञामहाभूताधिपत्यं च
3.13 ग्रहाणां कक्षाक्रमः-न्यूनाधिकगतिकारणञ्च

यूनिट – 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

4.1. ग्रहाणां दृष्टयः
4.2. ग्रहाणां षड्बलानि
4.3. ग्रहाणां शत्रु-मित्र-समविचारः
4.4 भावबाधकग्रहाः
4.5 ग्रहेभ्यो विचारणीयाः विषयाः

4.6 ग्रहाणां भावकारकत्वम्
4.7 ग्रहाणां अधोमुखत्वादि-स्थिति-निरूपणम्
4.8 ग्रहाणां दोषापहरणम्-पीडाकरणप्रकाराश्च
4.9 राशौफलपरिपाकः
4.10 धातुजरोगे तत्पतिपूजनम्
4.11 बालाद्यवस्थानिरूपणम्
4.12 जाग्रदाद्यवस्थाः-फलदानकालकथनम्

सहायकग्रन्थाः .

1. जातकपारिजातः कपिलेश्वरशास्त्री चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी ।
2. बृहज्जातकम्, केदारदत्तजोशी, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी ।

चतुर्थषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

जातकपारिजातः

(3-6 अध्यायाः)

UGJYDS401

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापिजातकपारिजातकोक्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **अनधीतज्योतिषशास्त्रभ्यः ज्योतिषस्य शैल्याः परिचयो भवति।**
- **ज्योतिषशास्त्रीया राशिनिरूपणपद्धतेः ग्रहशीलव्यवस्थापनरीतेश्च परिज्ञानं भवति।**

परिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

पाठ्यग्रन्थौ –

3. **जातकपारिजातः कपिलेश्वर शास्त्री,**
4. **बृहज्जातकम्. केदारदत्त जोशी**

यूनिट – 1, क्रेडिट – 1, अङ्काः - 15

1.1. वियोनिजन्मज्ञानप्रकारः
1.2. निषेकविधिः
1.3.गर्भधारणलक्षणम्
1.4. गर्भाधाने मैथुनप्रकारज्ञानम्
1.5. गर्भसम्भवयोगः
1.6. गर्भेदम्पत्योः शुभाशुभफलम्
1.7. निषेककालवशाज्जन्मवाशाच्चपित्रादीनां शुभाशुभविचारः
1.8 निषेधकालः
1.9 स्त्रीणामृतुकालः

1.10 ऋतौ तुर्यादिरात्रे सन्ताने विशेषः

1.11 निषेके पुत्रादियोगविचारः

1.12 षड्क्लीबयोगाः

यूनिट – 2, क्रेडिट – 1, अङ्काः - 15

2.1. यमलादियोगाः

2.2. प्रसूतिकालज्ञानम्

2.3. पितृपरोक्षे जन्मयोगः

2.4. द्वादशाब्दीमध्ये आयुषोऽनिश्चितता

2.5. पित्रादीनामरिष्टयोगः

2.6. गर्भमासेश्वराः

2.7. वर्षमध्येमरणम्

2.8. ग्रहकृतोऽरिष्टभंगः

2.9 राशीशकृतोऽरिष्टभंगः

2.10 निसर्गाद्यायुः कथनम्

2.11 छिद्रग्रहाः

2.12 लग्नायुः साधनम्

यूनिट – 3, क्रेडिट – 1, अङ्काः - 15

3.1. हस्तादिविच्छेदयोगाः

3.2. जातकभंगपरिभाषा

3.3. राजभंगयोगाः

3.4.रेकायोगः

3.5. दरिद्रयोगाः

3.6. दरिद्रयोगफलम्

3.7. प्रेष्ययोगाः

3.8.विकलाङ्गयोगाः

3.9. विविधराजयोगभेदाः

3.10. ग्रहदानफलविवरणम्

3.11. पंचमहापुरुषयोगाः

3.12. सुनफादियोगाः

यूनिट – 4, क्रेडिट – 1, अङ्काः - 15

4.1. अधमसमवरिष्ठयोगः

4.2. अधियोगः

4.3. गजकेशरीयोगः

4.4. अमलायोगः

4.5. वासिवेशि-उभयचरिके योगः

4.6. शुभाऽशुभकर्त्तरीयोगाः

4.7.शंख-पर्वत-काहलयोगः

4.8. लक्ष्मीयोगः

4.9. संख्यायोगाः

4.10.उपरोक्तयोगानां फलानि

4.11.राजयोगप्राप्तिकालः

सहायकग्रन्थाः .

1. जातकपारिजातः कपिलेश्वरशास्त्री चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी।

2. बृहज्जातकम्, केदारदत्तजोशी, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशनम्, वाराणसी।

द्वितीयपत्रम्

UGJYDS 402

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि लीलावतीसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **लीलावतीगणितचिन्तनम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन गणितसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**

आधारग्रन्थः - लीलावती

यूनिट – 1 - क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1.1. परिभाषातःजातिचतुष्टयं यावत्

यूनिट – 2 - क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

2.1. भिन्नपरिमाष्टकतः व्यस्तविधं यावत्

यूनिट – 3 - क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

3.1. इष्टकर्मतः त्रैराशिकं यावत्

यूनिट – 4 - क्रेडिट - 1, अङ्काः – 15

4.1 बहुराशिकतः श्रेणीव्यवहारं यावत्

सहायकग्रन्थाः -

1. लीलावती – प्रो.रामचन्द्र पाण्डेयः ,चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

चतुर्थपत्रम्

लीलावती

तृतीयपत्रम्

UGJYDS403

सूर्यसिद्धान्तः

(मध्यमाधिकारः-स्पष्टाधिकारस्य 01-27 श्लोकपर्यन्तम्)

क्रेडिट - 4, अङ्काः – 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि सूर्यसिद्धान्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **ग्रहगणितायचिन्तनम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन ग्रहस्पष्टसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**

आधारग्रन्थः - सूर्यसिद्धान्तः (मध्यमाधिकारः-स्पष्टाधिकारस्य 01-27 श्लोकपर्यन्तम्)

यूनिट – 1 - **क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15**

1.2. मध्यमाधिकारः 1-24 श्लोकाः

यूनिट – 2 - **क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15**

2.2. मध्यमाधिकारः-25-48 श्लोकाः

यूनिट – 3 - **क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15**

3.2. मध्यमाधिकारः 49-70 श्लोकाः

यूनिट – 4 - **क्रेडिट - 1, अङ्काः – 15**

4.1 स्पष्टाधिकारस्य 01-27 श्लोकाः

सहायकग्रन्थाः -

2. सूर्यसिद्धान्तः – प्रो.रामचन्द्र पाण्डेयः ,चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

चतुर्थपत्रम्

UGJYDS404

भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्

क्रेडिट- 4, अङ्काः - 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि भारतीयकुण्डलीविज्ञानग्रन्थोक्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **स्पष्टग्रहप्रयोजनायचिन्तनम्।**
- **कुण्डलीनिर्माणस्य परिज्ञानम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धीपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**

आधारग्रन्थः -

1. भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्

यूनिट – 1 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1.1. चालन-इष्टकालसाधनम्

1.2. इष्टकालिकग्रहसाधनम्

1.3. भयातभभोगानयनम्

1.4. चन्द्रस्पष्टसाधनविधिः

1.5. अयनांश-चरखण्डानयनम्

यूनिट – 2, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

2.1 लङ्कोदयमान-स्वोदयमानम्

2.2 लग्नानयनम्

2.3 नतसाधनम्

2.4 दशमलग्नसाधनम्

2.5 ससन्धिद्वादशभावसाधनम्

यूनिट – 3, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

3.1. जन्माङ्गचक्रम्

3.2. चलितचक्रम्

3.3. विंशोपकबलानयनम्

3.4. षड्वर्गसाधनम्

3.5. सप्तवर्गविचारः

3.6. रेखाष्टकविचारः

यूनिट – 4, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

4.1 दशा-अन्तर्दशासाधनविधिः

4.2 स्थानिकसमयानयनम्

सहायकग्रन्थाः -

1. भारतीयकुण्डलीविज्ञानम्, मीठालाल ओझा, देवर्षि प्रकाशन, वाराणसी।
2. भारतीय ज्योतिष, नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली।

पञ्चमपत्रम्

UGJYDE 405

जातकालंकारः

(ज्योतिषेतरच्छात्राणां कृते)

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **छात्राणां ज्योतिषशास्त्रस्य प्रारम्भिकबोधः।**
- **ज्योतिषशास्त्राणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।**
- **सर्वपुरुषार्थसाधकस्य ज्योतिषतत्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकज्योतिषस्वरूपपरिज्ञानम्।**
- **लोकप्रवृत्तिसाफल्यकुण्डलीपरीक्षणस्य परिज्ञानम्।**

आधारग्रन्थः -

1. जातकालंकारः, श्रीगणेशकविविरचितः - 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः

यूनिट - 1 - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

1.1. 1- 2 अध्यायौ

यूनिट - 2 - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

2.1. 3-4 अध्यायौ

यूनिट - 3 - **1 क्रेडिट, 15 अङ्काः**

3.1 पंचमोऽध्यायः

यूनिट - 4 - **1 क्रेडिट, 15 अङ्काः**

4.1. 6-7 अध्यायौ

सहायकग्रन्थः -

1. जातकालंकारः चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

पञ्चमषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

UGJYDS 501

जातकपारिजातः

(7-10 अध्यायाः)

क्रेडिट - 4, अङ्काः - 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **छात्राणां जातकपारिजातस्यावबोधः।**
- **द्वादशभावानां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च मानवस्थितिनां परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रदिशा द्वादशभावतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

आधारग्रन्थः - जातकपारिजातः (7-10 अध्यायाः) - 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः

यूनिट - 1 - **क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15**

1.1. सप्तमोऽध्यायः

यूनिट - 2 - **क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15**

2.1. अष्टमोऽध्यायः

यूनिट - 3 - **क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15**

3.1. नवमोऽध्यायः

यूनिट - 4 - **क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15**

4.1.दशमोऽध्यायः

सहायकग्रन्थः -

1. जातकपारिजातः, कपिलेश्वरशास्त्री, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।
2. बृहज्जातकम्, केदारदत्त जोशी, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।

द्वितीयपत्रम्

UGJYDS502

सूर्यसिद्धान्तः

(स्पष्टाधिकारस्य 28तम श्लोकात् त्रिप्रश्नाधिकारान्तम्)

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि सूर्यसिद्धान्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **ग्रहगणितायचिन्तनम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन ग्रहस्पष्टसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**

आधारग्रन्थाः -

1. सूर्यसिद्धान्तः –स्पष्टाधिकारस्य 28तम श्लोकात् त्रिप्रश्नाधिकारान्तम् **- 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः**

यूनिट - 1 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

1.1. स्पष्टाधिकारः 28-53 श्लोकाः

यूनिट - 2 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

2.1. स्पष्टाधिकारः 54-69 श्लोकाः

2.2. त्रिप्रश्नाधिकारः 01-10 श्लोकाः

यूनिट - 3 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

3.1. त्रिप्रश्नाधिकारः 11-35 श्लोकाः

यूनिट - 4 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

4.1. त्रिप्रश्नाधिकारः 36-59 श्लोकाः

सहायकग्रन्थाः -

1. सूर्यसिद्धान्तः – प्रो.रामचन्द्र पाण्डेयः ,चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

तृतीयपत्रम्

UGJYDS503

मुहूर्तचिन्तामणिः (संस्कार-विवाहप्रकरणम्)

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि-

- छात्राणां षोडशसंस्कारार्थं शुभाशुभमुहूर्तानां परिज्ञानम् ।
- विवाहसम्बंधियोगानां, शुभाशुभमुहूर्तानां,अष्टकूटादि विषये अवबोधनम् ।

परिणामाः-

- ज्योतिषशास्त्रे मुहूर्तविज्ञानेन व्यवहारिकजीवने तस्य प्रयोगम् ।
- लोकप्रवृत्तिसाफल्य शुभाशुभमुहूर्तानां परिज्ञानम्।

आधारग्रन्थः -

1. मुहूर्तचिन्तामणिः – संस्कार-विवाहप्रकरणम्

यूनिट - 1, -- क्रेडिट -1, अङ्काः 20

1.1. संस्कारप्रकरणम्-1-42 श्लोकाः

यूनिट - 2, -- क्रेडिट -1 , अङ्काः 15

2.1 संस्कारप्रकरणम्- 25-60 श्लोकाः

2.2 विवाहप्रकरणम्- 1- 24 श्लोकाः

यूनिट - 3, -- क्रेडिट -1 , अङ्काः 15

3.1 विवाहप्रकरणम्- 25-67 श्लोकाः

यूनिट - 4, -- क्रेडिट -1 , अङ्काः 10

4.1. विवाहप्रकरणम्- 68-110 श्लोकाः

सहायकग्रन्थाः -

1. . मुहूर्तचिन्तामणिः – डाँ.सुभाष पाण्डेयः , चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणासी

चतुर्थपत्रम्

UGJYDE504

ज्योतिष-सिद्धान्त-मञ्जूषा

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि-

- **समग्रस्यापि ग्रहसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **ग्रहगणितायचिन्तनम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन ग्रहस्पष्टसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**
-

आधारग्रन्थः -

.1ज्योतिष-सिद्धान्त-मञ्जूषा - डाँ. विनयकुमार पाण्डेयः

यूनिट - 1, क्रेडिट -1, अङ्काः 20

1.1. सृष्टिसिद्धान्तः
1.2. ज्योतिषशास्त्रस्य संक्षिप्तपरिचयः
1.3. सिद्धान्तवैशिष्ट्यम्
1.4. प्रत्यक्षं ज्योतिषं शास्त्रम्
1.5. ज्योतिषं ज्ञानविज्ञानम्
1.6. ज्योतिषशास्त्रस्य लोकोपकारकत्वम्

यूनिट - 2, क्रेडिट -1 , अङ्काः 15

2.1. सूर्यस्वरूपम्
2.2. चन्द्रस्वरूपम्
2.3. भौमस्वरूपम्
2.4. बुधस्वरूपम्
2.5. गुरोःस्वरूपम्
2.6. शुक्रस्वरूपम्
2.7. शनेःस्वरूपम्
2.8. राहु-केतुस्वरूपम्

यूनिट - 3, क्रेडिट -1 , अङ्काः 15

3.1. भूमेः स्वरूपम्
3.2. काल स्वरूपम्
3.3. अहोरात्रव्यवस्था
3.4. अधिकमासविचारः
3.5. क्षयमासविचारः
3.6. पञ्चाङ्ग-परिचयः

यूनिट - 4, क्रेडिट -1 , अङ्काः 10

4.1. ग्रहणविचारः
4.2. ऋतुपरिचयः
4.3. भारतीयावेधपरम्परा
4.4. वेधशालानामावश्यकता
4.5. प्रलयविमर्शः

सहायकग्रन्थाः -

1. ज्योतिष-सिद्धान्त-मञ्जूषा - डाँ. विनयकुमार पाण्डेयः , चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणासी

पञ्चमपत्रम्

UGNYVA505

शास्त्रार्थसभा

क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

(प्रश्नपत्रमिदं प्रयोगात्मकम्)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्राणां शास्त्रार्थमाध्यमेन प्रसिद्धज्योतिषविषयाणामुपरि गूढज्ञानस्थापनपुरस्सरं विषयप्रतिपादनशैलीविकासार्थम्।
- छात्रेभ्यो ज्योतिषशास्त्रीयप्रसिद्धग्रन्थेषु प्रतिपादितानां विषयाणामुपस्थापनस्यावसरप्रदानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः शास्त्रार्थसभायां विषयप्रतिपादने कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः ज्योतिषशास्त्रीयप्रतिपादितगभीरविषयेषु पारङ्गताः भविष्यन्ति।

शास्त्रार्थस्य नियमाः –

- गणशः शास्त्रार्थो भविष्यति।
- एकस्मिन् गणे द्वौ छात्रौ भविष्यतः।
- विभागद्वारा शास्त्रार्थस्य दशदिनद्वयात्प्राग् गणशो विषयो प्रदास्यते।
- एकस्य गणस्य कृते समयः विंशतिः निमेषो प्रदास्यते।
- एकेन पूर्वपक्षः उपस्थापयिष्यते, अपरेण उत्तरपक्षश्च।
- छात्राणां विषयज्ञानं प्रतिपादनशैलीं च दृष्ट्वा अङ्कस्य निर्धारणं करिष्यते।

शास्त्रार्थे निर्णायकाः –

- एको विषयविशेषज्ञः विश्वविद्यालयस्य बहिस्तात् समाहूतो भविष्यति।
- विभागाध्यक्षः पदेन सभायाम् अध्यक्षो भविष्यति।
- अन्ये समेऽपि विभागीया अध्यापकाः सभायां भविष्यन्ति।
- सभायाः कस्मिन्नपि विषये अन्तिमनिर्णयो विभागाध्यस्य मान्यो भविष्यति।

षष्ठषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

UGJYDS601

सूर्यसिद्धान्तः

(ग्रहणाधिकारात् छेदकाधिकारान्तम्)

क्रेडिट - 4, अङ्काः - 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- समग्रस्यापि सूर्यसिद्धान्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।
- ग्रहगणितायचिन्तनम्।

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन ग्रहस्पष्टसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**

आधारग्रन्थाः -

1.सूर्यसिद्धान्तः – **ग्रहणाधिकारात् छेदकाधिकारान्तम् - 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः**

यूनिट - 1 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

1.1. चन्द्रग्रहणाधिकारः-01-13 श्लोकाः

यूनिट - 2 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

2.1 चन्द्रग्रहणाधिकारः-14-26 श्लोकाः

यूनिट - 3 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

3.1. सूर्यग्रहणाधिकारः-01-17 श्लोकाः

यूनिट - 4 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

4.1. छेद्यकाधिकारः - 01-24 श्लोकाः

सहायकग्रन्थाः -

2. सूर्यसिद्धान्तः – प्रो.रामचन्द्र पाण्डेयः ,चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

द्वितीयपत्रम्

UGJYDS602

जातकपारिजातः (11-16 अध्यायाः)

क्रेडिट - 4, अङ्काः – 60

अधिगमोद्देश्यानि-

- **छात्राणां जातकपारिजातस्यावबोधः।**
- **द्वादशभावानां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च मानवस्थितिनां परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रदिशा द्वादशभावतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन लोकस्याचारशुद्धिपूर्वकपरमपुरुषार्थसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम् ।**

आधारग्रन्थः - जातकपारिजातः (11-16 अध्यायाः) - 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः

यूनिट - 1 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

1.1. प्रथमद्वितीयतृतीयभावफलविचारः

यूनिट - 2 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

2.1. चतुर्थपंचमषष्ठभावफलविचारः

यूनिट - 3 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

3.1. सप्तमअष्टमनवमभावफलविचारः

यूनिट - 4 -- क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

4.1.दशमएकादशद्वादशभावफलविचारः

सहायकग्रन्थः -

3. जातकपारिजातः, कपिलेश्वरशास्त्री, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।
4. बृहज्जातकम्, केदारदत्त जोशी, चौखम्भा संस्कृत पुस्तकालय, वाराणसी।

तृतीयपत्रम्
UGJYDS603
पञ्चस्वरा
क्रेडिट - 4, अङ्काः – 60

अधिगमोद्देश्यानि –

- **छात्राणां ज्योतिषशास्त्रस्य प्रारम्भिकबोधः।**
- **ज्योतिषशास्त्राणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।**
- **सर्वपुरुषार्थसाधकस्य ज्योतिषतत्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकप्रमाणप्रमेयस्वरूपपरिज्ञानम्।**
- **लोकप्रवृत्तिसाफल्यज्योतिषस्य परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्।**

यूनिट – 1 , क्रेडिट – 1 , अङ्काः - 15

1.1. प्रथमोऽध्यायः

यूनिट – 2 , क्रेडिट – 1 , अङ्काः - 15

1.1. द्वितीयऽध्यायः (दशास्वर कथन)|

यूनिट – 3 , क्रेडिट – 1 , अङ्काः – 15

3.1. द्वितीयऽध्यायः (दशास्वर कथनतः अन्तिमम्)|

यूनिट – 4 , क्रेडिट – 1 , अङ्काः - 15

1.1. तृतीयोऽध्यायः

सहायकग्रन्थः -

1. पञ्चस्वरा -सत्येन्द्र मिश्रः -चौखम्बाविद्याभवन ,वाराणसी221001 –

चतुर्थपत्रम्
UGJYDS604
जैमिनीसूत्रम्
क्रेडिट - 4, अङ्काः - 60

अधिगमोद्येश्यानि -

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि जैमिनीसिद्धान्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **आयुर्दायचिन्तनम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेनआयुसाधनसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**

- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**

-

आधारग्रन्थः -जैमिनीसूत्रम्

यूनिट – 1, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

1. प्रथमोऽध्यायः
   1.1 प्रथमपादः
   1.2 द्वितीयपादः

यूनिट – 2, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

2. प्रथमोऽध्यायः
   2.1.तृतीयपादः
   2.2.चतुर्थपादः

यूनिट – 3, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

3.द्वितीयाध्यायः
   3.1.प्रथमपादः
   3.2.द्वितीयपादः

यूनिट –4, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

4.द्वितीयाध्यायः
   4.1 तृतीयपादः
   4.2.चतुर्थपादः

सहायकग्रन्थाः

1. जैमिनीसूत्रम्, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी .

पञ्चमपत्रम्

UGJYDS605

लग्नवाराही

क्रेडिट - 4, अङ्काः - 60

- **छात्राणां फलितस्यावबोधः।**
- **ग्रहाणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च भावानां परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रदिशा पदार्थतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकभावस्वरूपपरिज्ञानम्।**

आधारग्रन्थः – लग्नवाराही

यूनिट ,1 –क्रेडिट ,1 –अङ्काः 15 –

1.1. पुरुषकुण्डल्यां प्रथमभावतः अष्टमभावपर्यन्तम्

यूनिट – 2, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

2.1.पुरुषकुण्डल्यां अष्टमभावतः द्वादशभावपर्यन्तम्

2.2.स्त्रीकुण्डल्याम् प्रथमभावतः चतुर्थभावपर्यन्तम्

यूनिट – 3, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

3.1. स्त्रीकुण्डल्याम् पञ्चमभावतः द्वादशभावपर्यन्तम्

यूनिट –4, क्रेडिट – 1, अङ्काः – 15

4.1. अन्ययोगाः

सहायकग्रन्थाः

1. **लग्नवाराही**

सप्तमषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -1

(बृहज्जातकम् 1-9 अध्यायाः)

UGJYDS701

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि –

- **छात्राणां फलितस्यावबोधः।**
- **ग्रहाणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च भावानां परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रदिशा पदार्थतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकभावस्वरूपपरिज्ञानम्।**
- **बृहज्जातकम् ग्रन्थोक्तपदार्थानां परिष्कृतलक्षणादिपरिज्ञानम् ।**

आधारग्रन्थः- बृहज्जातकम्,केदार जोशीः

यूनिट – 1 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1.1प्रथमोऽध्यायः - तृतीयोऽध्यायः

यूनिट – 2 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

2.1 चतुर्थोऽध्यायः-पंचमोऽध्यायः

यूनिट – 3 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

3.1. षष्ठोऽध्यायः-सप्तमोऽध्यायः

यूनिट – 4, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

4.1 अष्टमोऽध्यायः-नवमोऽध्यायः

सहायकग्रन्थः -

1. **बृहज्जातकम्**,केदार जोशीः, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी – 221001

द्वितीयपत्रम्

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -1

(जातकतत्त्वम्)

UGJYDS702

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि –

- **छात्राणां फलितस्यावबोधः।**
- **ग्रहाणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च भावानां परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रदिशा पदार्थतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकभावस्वरूपपरिज्ञानम्।**
- **जातकतत्त्वम् ग्रन्थोक्तपदार्थानां परिष्कृतलक्षणादिपरिज्ञानम् ।**

आधारग्रन्थः- जातकतत्त्वम् –महादेव पाठक

-

यूनिट – 1, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1.1 1-4 अध्यायाः

यूनिट – 2, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

2.1 5- 9 अध्यायाः

यूनिट – 3, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

3.1 10- 14 अध्यायाः

यूनिट – 4, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

4.1 15- 18 अध्यायाः

सहायकग्रन्थाः –

1. **जातकतत्त्वम्- महादेव पाठकः चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।**

तृतीयपत्रम्

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -3

(सूर्यसिद्धान्तः-(ग्रहयुत्यधिकारात् मानाध्यायपर्यन्तम्)

UGJYDS703

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि -

- **समग्रस्यापि सूर्यसिद्धान्तसिद्धान्तानामध्येतृभ्योऽवबोधः।**
- **ग्रहगणितायचिन्तनम्।**

अधिगमपरिणामाः -

- **ज्योतिषतत्त्वविज्ञानेन ग्रहस्पष्टसिद्धिर्जायत इति परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रस्य सर्वशास्त्रोपकारकत्वम्**

पाठ्यग्रन्थः –

1. **आधारग्रन्थः - सूर्यसिद्धान्तः** (चन्द्रसूर्यग्रहण-छेद्यकाधिकाराः)

यूनिट – 1 क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1.1. ग्रहयुत्याधिकारः-भग्रहयुत्याधिकारः

यूनिट – 2 क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

2.1 उदयास्ताधिकारः-चन्द्रश्रृङ्गेन्नत्याधिकारः

यूनिट – 3 क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

1.1. पाताधिकारः-मानाध्यायः

यूनिट – 4 क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

4.1. भूगेलाध्यायः

सन्दर्भग्रन्थः -

1. सूर्यसिद्धान्तः – प्रो.रामचन्द्र पाण्डेयः ,चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

चतुर्थपत्रम्

संस्कृतशोधप्रविधिः

UGJYDS704

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- **छात्रेभ्यः शोधप्रविधेरवबोधनम्।**
- **छात्रेभ्यः शोधकार्ये उपयोगभूतानां विविधानां सामाग्रीणां संकलनकरणे सामर्थ्यमुत्पादनम्।**
- **छात्रेभ्यो विविधेषु विषयेषु शोधपत्रनिर्माणस्य शोधप्रबन्धलेखनस्य च बोधनम्।**

पत्रस्य परिणामाः -

- **छात्राः आवश्यकशोधप्रविधीनां सम्यग्तया ज्ञानं कृत्वा उत्कृष्टशोधपत्रलेखने शोधप्रबन्धनिर्माणे च पारङ्गता भविष्यन्ति।**
- **छात्राः अनुसन्धानसन्दर्भे विभिन्नेषु पुस्तकालयेषु स्थानेषु च भ्रमणं कृत्वा तत्रत्यायाः व्यवस्थायाः विषये ज्ञानं करिष्यन्ति।**

यूनिट-1 - क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

1. सामान्यशोधप्रविधिः
2. संस्कृतशोधप्रविधिः

यूनिट-2 - क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

2. शोधप्रक्रिया

यूनिट-3 - क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

3. पाण्डुलिपिसम्बद्धशोधप्रविधिः

यूनिट-4 - क्रेडिट -1, अङ्काः - 15

4. आधुनिकसंस्कृतशोधः

सहायकग्रन्थाः –

1. संस्कृतशोधप्रविधिः - डॉ. सत्यनारायणआचार्य, राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपतिः।
2. संस्कृतशोधप्रविधिः - प्रो. प्रभुनाथ द्विवेदी, शारदा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. शोधप्रविधि एवं पाण्डुलिपिविज्ञान - डॉ. अभिराजराजेन्द्र मिश्र,
4. शोधप्रविधिः – प्रो. देवेन्द्रनाथ पाण्डेय
5. अनुसन्धानस्य प्रविधि- प्रक्रिया – डॉ. नगेन्द्र, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली
6. संस्कृतशोधपारिजात – सत्यव्रत वर्मा
7. शोधप्रविधि एवं मात्रात्मक भूगोल – प्रो. हीरालाल यादव

पञ्चमपत्रम्

भावप्रकाशः

UGJYDE705

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

- **छात्राणां फलितस्यावबोधः।**
- **ग्रहाणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च भावानां परिज्ञानम्।**
- **ज्योतिषशास्त्रदिशा पदार्थतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।**

परिणामाः -

- **सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकभावस्वरूपपरिज्ञानम्।**
  बृहज्जातकम् ग्रन्थोक्तपदार्थानां परिष्कृतलक्षणादिपरिज्ञानम्

आधारग्रन्थाः -

1. **भावप्रकाशः-डॉ.सत्येन्द्र मिश्रः - 4 क्रेडिट, 60 अङ्काः**

यूनिट - 1 - क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

1.1 संज्ञाध्याय
1.2. भावफलकथनाध्यायः
1.3. तन्वादिभावविचाराध्यायः

यूनिट - 2 - क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

2.1. रव्यादिभावपदार्थकथनाध्यायः
2.2. तन्वादिद्वादश भावविचाराध्यायः
2.3. योगाध्यायः

यूनिट - 3 - क्रेडिट -1 , अङ्काः – 15

3.1.स्त्रीजातकाध्यायः
3.2.दशाविचाराध्यायः
3.3. दशाफलाध्यायः

यूनिट - 4 - क्रेडिट -1 , अङ्काः - 15

4.1. अन्तर्दशाफलाध्यायः
4.2. प्रत्यन्तर्दशाफलाध्यायः
4.3. दुष्टग्रहशान्त्यर्थदानजपाध्यायः
4.4. ग्रन्थकारपरिचयाध्यायः

सहायकग्रन्थाः -

1. भावप्रकाशः-डॉ.सत्येन्द्र मिश्रः , चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

अष्टमषाण्मासिकः

प्रथमपत्रम्

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -4

(बृहज्जातकम् 10-28 अध्यायाः)

UGJYDS801

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि –

- **छात्राणां फलितस्यावबोधः।**
- **ग्रहाणां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च भावानां परिज्ञानम्।**

- ज्योतिषशास्त्रदिशा पदार्थतत्त्वज्ञानस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।

परिणामाः -

- सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकभावस्वरूपपरिज्ञानम्।
- बृहज्जातकम् ग्रन्थोक्तपदार्थानां परिष्कृतलक्षणादिपरिज्ञानम् ।

आधारग्रन्थः- बृहज्जातकम्,केदार जोशीः

यूनिट – 1 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1.1दशमोऽध्यायः - चतुर्दशोऽध्यायः

यूनिट – 2 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

2.1 पञ्चदशोऽध्यायः- अष्टादशोऽध्यायः

यूनिट – 3 , क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

3.1. उनविंशोऽध्यायः-त्रयोविंशत्यध्यायः

यूनिट – 4, क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

4.1 चतुर्विंशत्यध्यायः-अष्टाविंशत्यध्यायः

सहायकग्रन्थः -

1. **बृहज्जातकम्**,केदार जोशीः, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी – 221001

द्वितीयपत्रम्

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -5

हस्तसंजीवनम्

UGJYDS802

क्रेडिट- 4, अङ्काः- 60

अधिगमोद्देश्यानि

- छात्राणां सामुद्रिकशास्त्रमाधारीकृत्य सामुद्रिकलक्षणस्य प्रारम्भिकबोधः।
- शारीरिकअवयवानां यथार्थस्वरूपस्य परीक्षणाय निर्णयाय च तेषां विविधस्वभावान्विभज्य परिचाययनम्।
- लोकविज्ञानस्य सामुद्रिकशास्त्रस्य सूक्ष्मेक्षिकया प्रकाशनम्।
- सामुद्रिकशास्त्रस्य सम्यगवबोधनेन सहैव सामुद्रिकाचार्यपरम्पराया ऐतिह्यस्य च समवबोधः।

परिणामाः -

- सर्वप्रकारकप्रज्ञापरिष्कारकरेखापरिज्ञानम्।
- लोकप्रवृत्तिसाफल्यरेखापरीक्षणस्य परिज्ञानम्।

पाठ्यग्रन्थाः

3. सामुद्रिकरहस्यम् कालिका प्रसाद
4. हस्तसंजीवनम् मेघविजयगणि

पाठ्यग्रन्थः – हस्तसंजीवनम्

यूनिट – 1 क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

1. दर्शनाधिकारः

यूनिट – 2 क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

2. स्पर्शनाधिकारः

यूनिट – 3 क्रेडिट- 1, अङ्काः - 15

3. रेखाविमर्शनाधिकारः

यूनिट – 4 क्रेडिट - 1, अङ्काः - 15

4. विशेषाधिकारः

सन्दर्भग्रन्थाः -

1. **हस्तसंजीवनम् -पं. ध्रुवकान्त झा, श्री ठाकुर प्रसाद पुस्तक भण्डार , वाराणसी**

तृतीयपत्रम्
UGNYDIS803
लघुशोधप्रबन्धः
क्रेडिट – 12, अङ्काः – 180

पत्रस्योद्देश्यानि -

- **छात्रेभ्यः शास्त्रीयविषयेषु अनुसन्धानस्य प्रवृत्तिरुत्पादनम्।**
- **छात्रेभ्यः प्राचीनशास्त्रेषु विद्यमानानां विषयाणाम् अनुसन्धानमाध्यमेन लौकिकसमाजे उपस्थापनस्यावबोधनम् ।**
- **छात्रेभ्यः शोधकार्ये ध्यातव्यबिन्दूनां परिज्ञानम्।**
- **छात्रेभ्यः उत्कृष्टशोधकार्यसम्पादने सामर्थ्यमुत्पादनम्।**
- **छात्राणां रचनात्मकलेखनशक्तेः विकासाय।**

पत्रस्य परिणामाः -

- **छात्राणां शास्त्रीयविषयेषु अनुसन्धानस्य प्रवृत्तिः समागमिष्यति।**
- **छात्राः प्राचीनशास्त्रेषु विद्यमानानां विषयाणाम् अनुसन्धानमाध्यमेन लौकिकसमाजस्य कृते उपस्थापनं करिष्यन्ति।**
- **छात्राः स्वस्य रचनात्मकलेखनशक्तेः विकासमाध्यमेन उत्कृष्टशोधकार्यं सम्पादयिष्यन्ति।**

मूल्याङ्कनम् –

- **शोधप्रबन्धस्य मूल्याङ्कनं बाह्य-आन्तरिकौ परीक्षकौ करिष्यतः।**
- **बाह्यपरीक्षको विषयविशेषज्ञः बहिस्ताद्विश्वविद्यालयाद् भविष्यति, आन्तरिकपरीक्षकश्च विभागीयः शोधनिर्देशको भविष्यति।**
- **बाह्यपरीक्षकस्य कृते 100 अङ्काः, आन्तरिकपरीक्षकस्य कृते 50 अङ्काः, साक्षात्कारस्य कृते 30 अङ्काश्च भविष्यन्ति।**
- **उत्तीर्णतायै 60 % प्रतिशतम् आवश्यकमिति।**